

Píseň: EZ330 - Když zřím ten divuplný kříž + modlitba;
Oddíl k výkladu: Sd 1, 10-21

Milí přátelé,

na posledním setkání jsme se začali věnovat knize Sd. Kromě úvodu knihy samotné jsme se věnovali jejímu zasazení do kontextu dobového i v kánonu. Dnes propojení s dalšími spisy, zejména s Pentateuchem a knihou Jozue, ještě zesílí.

Mluvili jsme také o tom, že první verše spisu jsou nadějně. I o tom, že již o kousek dále tomu bude jinak - jak o tom svědčí již závěr dnešního oddílu.

Judovy úspěchy

Dobytí Chebrónu je velmi důležité. V Chebrónu zemřela Abrahamova manželka Sára (Gn 23, 2). Také Izák v něm pobýval (Ex 6, 18). Žili v něm také Anákovci (Nu 13, 22 - srv. s dnešním oddílem!). Již v knize Jozue byla tato oblast přidělena Kálebovi (Joz 14, 13). Původně se Chebrón jmenoval Kirjat-Arba (město Arbovo) - Arba byl největším mezi „obry“ Anákovci (Joz 14, 15). Později se stane útočištným městem pro ty, kteří neúmyslně zabili člověka (Joz 21, 13) a dědictvím také Áronových synů.¹

Tak snad nepřekvapuje, že Chebrón je prvním výslovně zmíněným dobytým městem. Že s dobytím Jeruzaléma (v. 8) se to historicky mělo složitěji, svědčí již v. 21. Dále také skutečnost, že obsadit město se podařilo až Davidovi o cca 150-200 let později.

O dobytí Chebrónu pak máme zprávu také v Joz 10, 39. Není jasné, zda jde o dvě dobytí či o dvě zprávy o jednom dobytí (dvojení zpráv není v SZ ničím neobvyklým). Pravděpodobně však jde o dvě zprávy o stejné události.

¹ Joz 15, 14 pojednává o stejném s tím rozdílem, že Šešaj, Achíman a Talmaj nejsou zabiti, nýbrž pouze vyhnáni. Zřejmě jde o dvě různé zprávy ze dvou různých tradic - což je v SZ obvyklé. Stejně však i to, že úmyslně a vědomě jsou obě zprávy ponechány. Ačkoli jsou odlišné.

Chebrón je také místem, kam byli vysláni zvědi (Nu 13, 22), když Izraelci poprvé doputovali z Egypta na hranici Zaslíbené země. Zde se setkali s „obry (hebr. nefilím) Anákovci,“ a tak je Chebrón vlastně důvodem, proč Izraelci chtěli zpět do Egypta. Také proč je Hospodin potrestal čtyřicetiletým putováním pouští a příčinou Jozuova i Kálebova osvědčení důvěry v Hospodinovu moc (Nu 14, 6-10).

Kálebovci jsou potomci právě toho Káleba, který je původem z Édomců, kteří se přidali k Izraeli (Gn 36, 11). Odvaha a víra v Boží moc, jak ji Kaleb i Jozue osvědčili při prvním dosažení hranice Zaslíbené země, jim vynesla privilegium, kterého nedosáhl ani Mojžíš: Právě a pouze Kaleb a Jozue jako jediní vyšli z Egypta a přežili celé putování pouští (Nu 26, 65). Jsou tedy jedinými živými svědky vysvobození Izraelců z Egypta v době, kdy se Izraelci zabydlovali v Zaslíbené zemi.

Dobytí Kirjat-seferu (města knihy) je zaznamenáno také v Joz 15, 15-19, kde toto město dobyl také Otniel.²

Otniel a Aksa

Otniel se stane prvním soudcem (Sd 3, 7nn). Prvním soudcem se tedy stane cizinec, neisraelec, gój. Což je samo o sobě velmi překvapivé. Ještě překvapivější však je, že tuto tradici v Bibli ponechala redaktorská práce. I to slouží zpracovatelům SZ ke cti - ponechali mnoho pro ně obtížných či nelichotivých zpráv.

Otniel sám je mladším synem samotného Káleba - toho, který se jako jediný spolu s Jozuem postavili proti zbabělosti izraelců tváří v tvář Anákovcům. Jeho jméno znamená „mým opatrovníkem je Bůh.“ Většina následujících soudců nebude nositeli jmen, které by souviseli s Hospodinem.

Otniel dobyl Kirjat-sefer, čímž si vysloužil za manželku Aksu. Její jméno je patrně odvozeno od hebr. ekes, což je ženská ozdoba na nohy (Iz 3, 18). Aksa vystupuje jako asertivní, emancipovaná žena. Což je o to působivější, že jsme v době zhruba 13.-12. st. př. Kr.

² Záznamy jsou identické, včetně epizodky o Akse.

Aksa „navádí“ Otníela, aby žádal Káleba o pole. Někteří vykladači říkají, že zde užitě hebrejské s-v-t v uvedeném tvaru znamená také „pokoušet, svádět, navádět ke zlému.“ Sama Aksa je také vlastně cizinkou (Sd 1, 12). A tak se někteří kloní k výkladu, že její žádost a snaha nesměruje úplně k dobrému, a že za touto žádostí je něco, co již dnes nedovedeme vysvětlit.

Takový výklad já odmítám, neboť sám nedovede uvést, co je „skryto“ za touto prosbou či „sváděním.“ Sám vnímám Aksu stejně jako Otníele - jako potomky příkladného Káleba. Jako prvního soudce a jeho manželku, kteří jsou sami také následováníhodnými příklady. Tím spíše, když s postupem dění v knize Sd jde kvalita soudců, jednání žen i zacházení s nimi od desíti k pěti. Aksinu osobu i jednání tedy budeme opakovaně vzpomínat. Vždyť je jedinou ženou, která mluvila do rozdělení země!

Její žádost je navíc zcela pochopitelná, dle dostupných informací: Oblast, která jí byla dána, byla „jižním suchopárem.“ Tak žádá také o „vodní zřídla,“ hebrejsky gulot majim, tedy zřejmě skutečně studny s pramenem pitné vody.³

Tak lze také snadno vysvětlit, proč navádí Otníele k žádosti o *pole* (v. 14), ale Káleba žádá o studně. K čemu je totiž pole ve vyprahlém suchopáru bez studní s pramenem vody (živé)? Nemyslím tedy, že by se v textu skrývalo nějaké podivné tajemství, kterému dnes již nedovedeme porozumět.

Aksa tak zůstává příkladem ženy, která i v silně patriarchální společnosti dokázala jednat, rozhodovat a působit. Podobně tomu bude také v příběhu soudkyně Debory. Jak silný protiklad k jednání a zacházení s ženami ze závěru knihy Sd (Delíla; Sd 17; Sd 19; Sd 21).

O Otníelovi pak více, až přijdou na řadu příběhy jednotlivých soudců.

³ V překladech obvyklé „studně“ jsou v hebr. obvykle bór = jáma, cisterna. Tedy vyhloubenými nádržemi na dešťovou vodu, nikoli studně tak, jak je chápeme my. Studně, těžící z pramene pitné vody, patří k obrovským požehnáním (srv. Sd 1, 15), protože byli ve vyprahlé israelské oblasti velmi vzácné.

Další úspěchy a první neúspěchy

Poté je uvedeno dobytí a zničení Sefatu, přejmenovaného na Chormu. Šlo o nejjižnější město israelské oblasti, spolu s Beer-šebou. Sefat byl zřejmě významnou pohanskou svatyní, která mohla snadno nábožensky svádět Israelce. Proto je město zničeno jako klaté, tedy zcela srovnáno se zemí. Také proto je jižní hranice Israele určena Beer-šebou, nikoli pohanskou svatyní Sefat.

Myslím, že není náhodou, že kousek západně od Sefatu-Chormy je jedna z důležitých israelských svatyň v Beer-šebě. Je pravděpodobné, že přejala a přeznačila funkci zničeného Sefatu-Chormy.

Juda dobyl také Gázu, Aškalón, Ekrón a jejich území. Jde o města a jejich okolí při pobřeží středozemního moře. Judovi se velmi dařilo - ale ne díky vlastním schopnostem, nýbrž protože „Hospodin byl s Judou.“ (v. 19) A pokud by přesto byly nějaké pochybnosti, hned následují první neúspěchy: Juda si sice podrobil obyvatele pohoří, avšak nikoli úrodných údolí. Člověk, ani Juda, se v oblasti biblického zjevení a zpráv nikdy nestává absolutním vítězem!

Hospodinova svrchovanost i v osídlování Zaslíbené země se pak bude vracet v následujících kapitolách, které „shrnují“ úspěchy a neúspěchy tohoto období.

Z lidského pohledu také rozumíme, proč byly v lidských očích zlomovým faktorem bojové vozy. Ty jsou v hornaté oblasti v nevýhodě až nepoužitelné, avšak v údolí jsou ve starověku takřka neporazitelnou zbraní. I proto, že se historicky nacházíme v období vrcholu užívání bojových vozů (cca 1300 př. Kr.).

Ačkoli jejich vliv postupně slábl tvář v tvář jízdě, byly válečné vozy silnou zbraní až do prvního století po Kr. Israelci, pokud víme, jimi nikdy nedisponovali. A v době Sd se israelská „armáda“ skládala takřka čistě z pěchoty, která byla proti vozům téměř nepoužitelnou. Pokud boj probíhal v oblasti pro ně vozy příhodném.

Poslední verš dnešního oddílu pak ukazuje, že dobytí Jeruzaléma nešlo tak hladce, jak o tom hovoří v. 8. Jebúsejci

dokonce „až podnes“ sídlí v Jeruzalémě - tedy cizinci spolu s izraelci!

Tento úkol Benjamínovců, v němž selhali, bude později předán právě Judovi. Který však také neuspěje. A také z Hospodinova rozhodnutí (Sd 3, 1-5). Jeruzalém pevně získá pro Izraelce až David.

Závěr

Biblické texty obvykle přinášejí vyrovnanou zprávu o tom, co se stalo. Nejsou jednostrannou chválou. Ani pouze kritikou. Možná i proto její oddíly snadno působí jako dějepisné texty.

Přes úspěšný „rozjezd“ usidlování v Zaslíbené zemi selhává i Juda již v první kapitole. Přestože Otniel i Aksa jsou příkladnými osobnostmi izraelského lidu, s mnoha dalšími soudci a ženami to nebude tak slavné. Tak je v úvodních dvaceti verších vlastně naznačena tendence celého spisu.

SZ tak podává vyrovnanou zprávu o tom, co je skutečně podstatné: Boží rozhodnutí a vůle. Nikoli taktika, zbraně, vychytralost. Izraelci sami se nedostali ani z Egypta, natožpak k Zaslíbené zemi. Natožpak aby se v ní usidlovali - chtěli naopak uprchnout zpět do Egypta.

Člověk pak může Boží vůli poznávat, přijímat a podřizovat se jí - jako Abram, Otniel nebo Aksa. A pak se mu „daří.“ A nebo může žít a jednat po svém = svévolně. A selhávat. Jako Juda i Benjamín.

Píseň: EZ648 - Kristus je má síla i spásení + **modlitba Páně**
Rozhovor